

שכפועם הואת הפלא ר' את סכות העיר יותר מבשנה העברה. מעור קב וגם מעליבנו באו אנשים לעוררה.

דייטשלאנד.

האמבורג. בימים לא כבירים מתו פור ובסביבתו אהה עשירים נכבדים מאחזו. הראשון הוא שמואל לעפי, [באנקויער] אשר הניח אחריו כרכה לכמה דברים טובים. גם נרד סך מסוים ליסד בתים אשר בהם ישבו — לערך ששים משפחות חנם אין כסף. אולם בראשונה צוה לתת מחפירות אשר מהסך היה לתמוך צמח עניים ודועים עד אשר ימותו גם המה, ואז יקחו הכסף להדירות! אחריו הלך לעולמו לאצטרום ואמוזאן כהן [ע"י הפטרד נומר 24] אשר מת בלא בנים, וכנה לו גם הוא שם עולם בנדרו סך מסוים להכנסת כלתו. — והאחרונה שמואל ואלמאן וארכונג [רענסויער] מעיר אלטנא אשר לא נשא אשה עד יום מותו. לבד שארי צדקות אשר עשה לעיר אלטנא, נרד גם עשרים אלף רייכסמאלער לחמון מפירותיהם ידי עושי מלאכה וביחוד לעושי כנרים ועושי נעלים מאוזו עם שירו — ואחרי מירא אחרותו האלמנה, אשר אין גם לה בנים ובנות, צוה לקחת גם כל הונה סך מאה אלף רייכסמאלער ליסד דבר טוב, ועוד לא נודע בבירור מה צוה לעשות כזה. האנשים האלה גם כתייהם לא קפצו ויהיה מאותיהם האכזרנים וגם כמותם לא נפרדו כמעשיהם הטובים. יהי זכרם ברוך!

הנהל נאפאליאן השלישי ומכמה חכמים כארץ יהיה. — יסע משם עוד לארץ אפריקא לצפונה ולמאראקא וירוש כל עמלו גם עתה אחר אחיו לדעת אותם ואת כל אשר בקרבם וישב לאשכנז והוא כהאנפער קעת מצא לאור מפר בלשון אשכנז מכל אשר דאגה על גסיעתו זו, ויקרא את ספרו זה בשם **שמונה שנים בארץ אויען ואפריקא** מן 1846 עד 1865. כאשר יכלה את מלאכתו זו, בדעתו לנסוע עוד לארץ אויען ובפרט לארץ **דינא** ולדרוש ולחקר גם שמה אחר אדונו. — עתה שמעו נא אדונו את אשר נודעה. אחינו היקר הזה דורך את נפשו למות, ולא הלך בדרך זו להתענות כמעוננים, לאכול מעדנים ולשתות עסיס ומסמך ולשכב על סמטות שן, כי ידוע לכל איש החסור, העמל הרב, הרעב הצמא וכל המעקשים אשר יקרו לנוסע בארצות אלה -- ומה גם אם הוא יהודי ככל לבנו שומר מצות ר', זיען מה עושה את כל זאת? יען רוח ר' נוסחה בו לדרוש אחר אחיו הנפוצים שמה משנים קדמונות, לדעת איפה הם, מספרים, וכל ההלכותיהם ואיכה יעבדו המה את ד' אלהיו ועוד רבות כאלה, להשמיע את כל אלה גם לכל אדונו פה ולכל יושבי תבל. ועתה אך לא ירחש לבנו רגיש תורה לאדונו זה ואך לא נברכו על כל המצב אשר פעל ועשה. ובאמת כבוד גדול נעשה לו בעברו דרך ברלין מאבי החכמים הראש הנבונים בדורו, הוא הענק הגדול הנשר בעל כנפים הישיש אלכסאנדער פאן הומבאלר הידו והחכמים הגדולים ק' ריטטער ופעטער מאנן ועוד חכמים רבים מהם ומעמנו, אשר פארו ושכחו את האיש ואת פעולתו והעידו עליו כי הגדיל לעשות. ואולם חכם אחד מאדונו, הוא החכם הנודע בשם דר בעער מדרעדען השמיע את קולו כרבים דבר סרה על פועל ידי הנוסע הזה ויאמר, כי העתיק דברים משארי ספרים נוסעים וכי לא נוכל לתת אמון לדבריו וכדומה.

על זה דוח לבנו ובמסתרים תכבדו נפשנו לראוה איש עברי מכה בלשונו את אחיו מכות חרדי' בטנ על לא חסם בכפו ויחפץ להסיר הור תפארה מעל ראשו ולכמותו כלמות. ובו ולתתו ללעג ולקלס בעיני חכמי ארץ! ומאד מאד נפלא בעינינו על החכם הזה, אך מרר להושא את כל רוחו ושפטנו על מעשי ידי ר' בנימין הזה, כמרת כלה עוד מלאכתו אשר הוא עושה נגד השמש. . . . שפטנו אתם אחינו על הדבר הזה ואנחנו נחשוא! . . . כאשר שמע ר' בנימין הדברים האלה יוצאים מפי הראקסאר, בא גם הוא והשמיע ארד דבריו כה"צ ר' והוכיחו על פניו ברברי טעם ודעת כמתון ובהשכל ה"מל העיד עליו גם הוא, כי אראה מכתבים רבים מכתבים גדולים ביד ר' בנימין המעידים על אמונתו דבריו. — ועל אחינו ר' בנימין הנסע הלאה סאר נתפלא, מה זה הירד לו כי הוציא לאור את ספרו הראשון וכעת יוציא גם את השני בלשונות אחרות ובאם בשפה העברית? למה הוא עמל?

לפי דעתנו, לו כתב ארד ספריו בלשון עבר, כי אז מצא קונים וגם קוראים רבים לאלפים יותר, מאשר ימצא עתה, וגהל גם כבוד ותודה יותר מאשר ינהל עתה! אבל לא נדורך את אדונו זה על כי עשה ארד אשר עשה, כי כלל גדול לנו: לא חרין ארד חכך עד שחנעו למקומו.

באייערן.

פירטה. כיום 22. לחרוש העבר נאסף אל עמיו איש חכם וסופר מהיר נודע ברבים בהעקקותיו הרבות מעברית לאשכנזית, הוא החכם ואיש תבונות רוד אטטאנאדער בשנת שבעים ושש לימי חייו המנוח הזה נתגדל על כרכי העני והחסרון ומאם ככל תענוני התבל, ובכל זאת היה טוב לב חסד אם אך מצא די למלא נפשו כי ירעב ולשתות מי קאפפע אשר אהב. נפלא היה החכם הזה גם בכת הזכרון אשר חננו ר' ובעומק תבונתו. כל ימיו הלך משרים והיה עני ושפל רוח ואחזק לכל מכיריו הרבים. ינח על משכבו בשלום.

הנאפער.

הנאפער. כעיר הואת מתגורר איש יהודי אחד נפלא כמעשיו, הוא ר' בנימין הנסוע, הנקרא צעז ר' בנימין השני. האיש הזה כפי הנשמע הוא יליד ארץ מאלודיא והוא שם אל לבו לנסוע בכל ארץ אויען ואפריקא לדרוש ולחקור על מושב, מעמד ותהלוכות אחינו שמה באשר הם — הוא שם את נפשו בכפו ויסע דרך הארצות האלה, דרך מדבר ציה ושטמה, נחש ועקרב, היות טרופות ושולל נפש אדם ויעבור בכל המקומות אשר מצא שמה גם יהודים וכתוב את כל הדרכים עלת ספר ויבוא לפני איזה שנים לפאריו והוציא אז לאור ספר בלשון עברית ווספר את כל אשר ראה. בעת הליא נכתב בכבוד ספר מאת הקיוד

בצנעה ארקים קראם קדשים מחוקים עמוקים לקים והדגנים עמי כל מדני ומימין נעמקין הלא הפת תמיתים כחומם על יד ימינו קים רוחיהם כירים כי הם ילד אשר אך נהם כל עוס וילדו על נדבם נחלי אפסי ננים גלמי רוחמי סביב ולשולטי והנה זה כל אלי כמך אהלי הוליד עמי כדמות לקויים ככנס קנרז עמי ששם ושלל כל חלקה טובה וכל אמן יקרה נהם יחוקו כן חרני נאקפי והוריד עמלי עדי ויחוקו יוכי נחקטם כחמין עלי נכנס אשר נחמי ורדיו זה בעל לאורכי קמד דמות דוקני ילד איתו נקדו ויקרא שמו כן אורי. . . ונרוך אל עליון אשר לא הסיר תפלתו ולא נקר גרוכי כי טרם בלות סרירי נבטי ראה ה' נבטי ובעדל לא קנה קנייני נבטינו עמי נחמי ול כל בית נחמי וקוני. יתפת האל הרב את ריני והקן את ליני. . . ואם אשר יאמר הכר בהרבה מעמקניו אלה עדי הרב ואני לא נחמי רק להוסיף עליו או להרבות, אם אין עליו אשם וקללו איכות ריבות וקרינות (כ"ב) לו דברי רינות אינות וריבות) אדרבא תפל עליו נרכה כן תתפרסם ותתפרסר על ידו ככתת אינות — אל אלי"ם ה' הוא יודע וישראל גם הוא ידע כי לא לקח נבעלמי כי רבה היא נחמי ולא להרבות בכבוד בית אלה כמבומתי בכוודי נשקומו חוכי בינהו נשערים עשוי רק להוסיף מעשו דמת רבים נדורות הנאים אשר אינם נקיים נהם ונשומים ובקודם ואל אומר משניהם. עמלי יתעבה אחרון ראשון וידיהו לנכנס נעניהם, ומתת היותר עליו יתש עולב נעיהם, — ואליהם כהני חלופי וגיורי וכלל בני הגולה שועתי קולי זה קול המולה קול כהולה יגיע נסמורי זה טובה סוללה ומעלה גדולה אשר שאלותי דבר נהם אשורו סניא גלוה — אחם גם אחם מציע אני עליכם נבלות או נכנסומים הקדות, אם כפי מעמיקו איתו לנביכם וניכנס לנניהם לזרות, יכתונו אחכם מילי נהמות סחורות נבלין ספרי נניהם והינה לזרות נעמן ידע גם הם את כל החיות ולא תהיה מורה אחת כשמי תורות — ובכן בעל הנסול יוליא כנשומים נקרות והינה לזרות נבדור הקיות הנחורות, והיה למאורות אלה.

מאד כן עמוק החחיו נכתב הפתח אני כן מן יקיי"ל אלה הדברים אשר כתב הקנר הכולל כן הקנר ז"ה"ה טלה נולה נחמיה ויו אשר במב ארץ נחמיה העקדה הכינה קנר ז"ה יחיות נל יעמי אם חנה חוקי נמן כי לא יחלתי נקדו איניני.

מכתב להרב ר' מאיר בן הרב הר"י עראמה בעל עקדה יצחק זצ"ל אשר מצאתי אנו גבריאיל פאלק ככ"ו לפני הספר ה"ל (רפוס וינציא ש"ו) כבית הספרים אשר היו ביד הרב המנוח מהו" שלמה ולמן רובנס זצ"ל (ע' רשימתו חשק שרמה הגרפם באמ"ד חר"י נו' 637 פאליא).

חקרמה בן העקד ז"ל לספר הנכנע על אשר עלה טעל נעמך ספרי הרב זון יצחק אברנבל ז"ל נבנים הם אמו; ויכמוז את הדברים האלה כאלו הספר עמד וכנגדה ר"ע ז"ל נתרשעת קיילים יגבר, דברי הספר הזה ותלוינו, אל כל אשר ישמע אליו:

שלו הייתי נבית מנעד את המורה ויושדיה ורענן נהיבל נקל מורה ותעודה ועוד עשהנה ענדת המורה הטורה ושנה קנים יולאים מלדיה על גפי נני כותלי בית מדרשו הלא חכמה תקרא שנה הרגיעה דעה וניכה קננה עמודיה וקול המור הוא שכתב ומורה שנה"ם התאנה קננה פניה ניותי לא נרע חוקה גם נלילה לא כנה כרה ימון אלוני רועתה עבין כסירים נכמה גוריה אלני קנני רחשתי דרכו קאמתי על מורה אילת איהם יעלת קן דלה, ועתה אליהם אימים הכהנים הנגשים אקרא בקול כהולה ועם ונה וענדה ולתורה דעו איפה כי שכת פרטים הוכיחי בית עשאה אוכלי חמני ותיני כמרי וסמתי עמני וסקווי, כי כאשר חמנו איתי אלי"ם מביה את נגרות ספרד נהמקך נשמות סחירי ישראל יעיר נערד נעמד קורסל על ה"י אררט יהודה עוד ר"ד בעיר נאס"ו"ל היא העיר הגדולה נארן תאפילה שם נסלו רשפי אף שלהבת יה שם נסלו נבזיהם כלם איתו קרנה של מורה חלקך ערבה ויהי שם נפל עזרה נראש הגיוד ועב נשנת תחכומי קכס עדיק סניאן הוא אדוני. . . ואני כהולה וגלמיה גולה וסורה ויולדים אשר קניני פי עיולות ומעלי (כ"ב כלם אשה) נאמי לורה אשר נקול רם נחמלל כל הבית אורה מקרה קרה כי אמנו אלי"ם בית איש בעל עררה ומורה מערדי התמה נגדל על הדברים הנבזיהם כהררי אלי עם מליכים ויעלי ארץ אלה אלוים נגדיל ושו דון יצחק אברנבליל. . . קנע עמים למרמי נא אלי נדרכי ואל כלדרכי מייני ומלחם קוקי אכל ונעב ודען עד נלנו דוקי הויא קמה סניתי ונפריש נשעם לקוי. . . ויהי נביים הרבים ההם נבה לנו נדרכי ארץ נבנו"ל כי נמים ועליות מחוקים מעמד ננינו והמקיר נקרות ועולות חקיקה,ההלך לאני עשה ספרים וקר נדורים להשעיע נקון נדקרות וכאוקים